

*Піддубна Д. С.,
кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 3
Донецького юридичного інституту МВС України*

ЮРИДИЧНА ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН НА ШЛЯХУ ЗДІЙСНЕННЯ ОРГАНІЧНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Стаття присвячена аналізу сучасного стану юридичної освіти ХХІ століття в Україні в межах розгляду та констатації факту того, що від її стану й розвитку залежить формування майбутньої свідомості громадян під час здійснення органічного господарювання, а також визначенню причинних фактів системи освіти та наданню пропозицій щодо її удосконалення.

Ключові слова: юридична освіта, проблеми, факти, свідомість громадян, органічне господарювання, система освіти.

Постановка проблеми. В Україні вища освіта на сьогодні, зокрема й юридична, піддається значним реформаторським напрямам, які втілюються, відкладаються чи взагалі відмінюються. Звичайно, відбуваються зміни, оновлюються суспільні відносини, з'являються нові об'єкти стосунків та інше, що й зумовлює потребу бути на часі. Новизна та інновації щодо їхньої реалізації охоплюють безліч напрямів та галузей. Однією з таких є органічне господарювання. Його виникнення є й інноваційним засобом, і елементом повернення до забутого та не використовуваного. Окрім того, це т. зв. «забуте» органічне господарювання – елемент зміни стану навколишнього природного середовища, покращення показників здоров'я населення, створення сприятливих умов для майбутнього покоління і, одночасно, безпечне використання природних ресурсів та забезпечення їхнього оновлення, відтворення, примноження. А такі здійснення визначеного господарювання і його зміни можливі лише за наявності в громадян відповідної освіти, власного переконання до відповідальності за свої вчинки. І не юридична освіта не є винятком. Адже чим освіченіша людина, тим більш вона здатна піддавати свої дії системному аналізу, а головне розуміти відповідальність перед природою, собою та майбутніми поколіннями.

Аналіз останніх досліджень. Із визначеного напрямку дослідження досить часто стає неможливо стовідсотково зазначити науковців, які займаються висвітленням проблемних моментів та надають власні пропозиції. Така ситуація, насамперед, пов'язана з комплексністю та системністю напрямку. Адже екологія не оминає жодної сфери.

Тому за напрямом юридичних наук, маємо можливість констатувати таких науковців відповідного напрямку: В.І. Андрейцев, Г.І. Балюк, Н.С. Гавриш, О.В. Гафурова, А.Й. Годованюк, І.В. Гиренко, А.П. Гетьман, В.М. Єрмоленко, І.І. Каракаш, Т.О. Коваленко, К.А. Кондратьєва, В.І. Курило, М.В. Краснова, Ю.А. Краснова, В.І. Лозо, А.М. Мірошніченко, В.В. Носік, Д.С. Піддубна, О.Ю. Піддубний, А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич, М.В. Шульга, А.І. Черемнова та ін..

Проте комплексність та системність, які має бути не лише констатованими чинниками, а й потребувати спільного врахування, надають підстави до визначення науковців різносторонніх напрямів та наук, зокрема у сфері власне екології, технічного, педагогічного, лісотехнічного, філософського, біологічного, географічного напрямів, і навіть сягає релігійних позицій. Це такі науковці, як В.О. Порєва [1], М.Д. Пришак [2], В.Д. Мелаш, О.В. Гнатів, А.Б. Варениченко [3], С.В. Совгіра, Г.Є. Гончаренко [4], С.М. Рик [5], І.А. Дубович [6] та ін..

Постановка завдання. Науковий доробок, спрямований на розкриття позицій щодо вищої школи України у сфері юриспруденції, яка надає послуги та забезпечує отримання юридичної освіти, висвітлення взаємозалежності об'єктів суспільних відносин органічного господарювання та значення для його здійснення свідомості громадян, яка й формується завдяки навчальним закладам, проведення аналізу таких реформаторських дій за кордоном, надання позицій подальшого удосконалення ситуації через призму системності та комплексності.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж говорити про те, які зміни й напрями мають тенденції до запровадження, удосконалення і т.д., потрібно визначити, що саме становить українська освіта. Так, вважаємо, що її доцільно визначити як систему, яка містить базові позиції щодо розширеного життєвого спектру до ознайомлення та вивчення за допомогою викладача чи самостійне вивчення матеріалу.

У ХХ столітті Україна приєднується до європейських вимог освіти, продовжує активну реалізацію позицій Болонського процесу тощо. Проте безпосереднє, одночасне та масове втілення і Україні не передбачається відповідними нормами. Ніхто не забороняє здійснити розроблення, вибір у формі пілотного проекту, який можна започаткувати із визначенням доцільності якості такої освіти на теренах нашої країни. За результатами можна провести системний, ґрунтовний аналіз, а вже тільки потім поширювати й масово втілювати в освітній процес України європейські вимоги.

Зазначене впровадження, сучасне обговорення на рівні органів центральної виконавчої влади зумовило звернення наукової спільноти до висвітлення цих питань. Оскільки в Україні на рівні здобувачів освітнього ступеня «магістр» відбулися зміни, а саме щодо обов'язкового вивчення, висвітлення в доробках методології, вчені як відповідних напрямів, так і ті, які мають більш опосередковане, ніж пряме відношення долучилися до розробки та висвітлення ряду наукових парадигм. Такі напрацювання вмістили напрями дослідження, зокрема щодо методології в праві якості як перспективи розвитку освіти та науки, модусу якості університетської освіти, методич-

ного забезпечення якості навчального процесу вищої школи юридичної освіти, переосмислення предметного поля вітчизняної загальнотеоретичної юриспруденції як однієї з умов її вміщення в євроінтеграційні процеси в галузі науки й освіти, теоретико-практичні чинники якісної підготовки фахівців-юристів, методологічні напрямки дослідження національної освіти та інші позиції.

Погоджуючись із науковцем І.А. Безклубим, варто зазначити, що «саме університет, як флагман освітньої, наукової, культурно-просвітницької діяльності спроможний реалізувати багатовекторність цілей вітчизняної класичної освіти та фундаментальної науки» [7, с. 18]. Водночас, варто пам'ятати, що першочергова роль в освітній діяльності належить саме викладачеві, який своїм ставленням до роботи, відіграє ключову роль на етапі формування майбутнього кваліфікованого фахівця відповідної галузі. Саме врахування інтересів викладача, а відповідно й науковець, максимального забезпечення йому робочого місця, соціального пакету – запорука до якісної його роботи та, звичайно, забезпечення його економічної обґрунтованості. За відсутності визначених елементів, робота виконуватиметься на відповідно низькому рівні.

Зазначені врахування та забезпечення мають на сьогодні, у період вільного доступу до освітніх послуг Європейського Союзу, стосуватися й студентів та аспірантів, повинна бути співпраця, взаєморозуміння та якісна підготовка. Від таких елементів залежить робота університету загалом: «успішність реалізації суспільних інтересів, яких прагне досягнути університет у своїй діяльності, значною мірою залежить від того, наскільки повно відображені в них інтереси окремого науковця, викладача чи студента» [7, с. 18].

Дослідник також визначає, що «важливим фактором подальшого розвитку університетської науки та освіти є принципи академічних свобод й автономії, гармонізації процесу освіти й науково-дослідної роботи, насамперед, з національними системами вищої освіти європейських країн» [7, с. 18]. Як акцентує увагу науковець, базові принципи, що передбачають розвиток зазначеного, уміщуються у таких нормативно-правових актах: Великій університетській хартії (Magna Charta Universitatum) [8] та Лімській декларації академічних свобод й університетської автономії [9], зокрема саме за останнім нормативно-правовим актом більшість країн прийняли до затвердження й безпосереднього виконання ряд міжнародних стандартів, що стосуються прав людини.

Спираючись на такі позиції, до зазначення підлягають: Усесвітня декларація прав людини [10], Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права [11], Міжнародний пакт про громадянські й політичні права [12], Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти [13].

Не зважаючи на будь-які закріплення, головним має залишатися те, щоб зміни, нові вимоги (так звані новації) були сприйнятими на усіх рівнях громадянського суспільства. Лише сприйняття є запорукою успішного їхнього втілення та реалізації. Варто пам'ятати, що сприйняття можливе за умови високого рівня культури, свідомості, що має досягатися лише комплексними та системними діями.

Одними із таких дій є й освіта, адже до неї належать і дитячі садочки, і шкільне, університетське, інститутське, академічне виховання тощо. Немає жодної різниці як назвати – головне щоб мета була одна: виховати суспільство з високими моральними, духовними, освітньо-науковими показниками.

На ряду з реалізацією такого формування знаходимо ряд чинників, які впливають на їхнє формування. Безпосередньо серед негативних аспектів можливо визначити такі позиції: політичні, економічні, соціальні. Проте, на наш погляд, першочерговим є саме економічний чинник.

Такий висновок обґрунтовується економіко-соціальним станом викладача та сучасних умов-вимог до науково-педагогічного працівника у напрямі отримання вчених звань «доцент», «професор». З одного боку, інновація спрямована на втілення українського науковця у площину європейського чи міжнародного рівня. З іншого – сучасна оплата освітянина та вартісна політика наукових журналів, які вміщені в міжнародну науково-метричну базу Scopus чи Web of Science, не сприяє, навіть при бажанні, здійснити відповідні публікації (причина – брак коштів).

Іншою позицією визначаємо наявність сертифікату з іноземної мови країн Європейського Союзу. Також має два аспекти: позитивний – інтеграція науковця в наукову міжнародну спільноту та негативний – вартісне складання. Тому такі дії й рішення з боку Міністерства освіти і науки України мають бути виважені, з обов'язковим врахуванням економічної частини життя науковця. В іншому разі, Україна й надалі зіштовхуватиметься з фактом «відтоку мізків за межі України», адже така позиція й раніше була, проте не в такій кількості. Це перша проблема сучасної вищої школи України.

Така ж позиція зі зменшення характерна й для студентських показників. На це сьогодні звертають увагу майже всі: як працівники та керівництво закладів освіти, так і представники громадськості, колишні Міністри освіти і науки, тому потрібні кардинальні, водночас, дуже швидкі дії.

Від'їзд молоді за кордон зумовлений такими фактами

1) економічними, до яких належать сучасна оплата праці, платність освітніх послуг, відсоток оподаткування заробітної плати та, загалом, низька економічна показовість країни;

2) соціальними - ставленням роботодавця до підлеглого (включаючи як безпосереднє ставлення, так і наявність можливості розвитку працівника), що обумовлюється знову ж таки його вихованням, свідомістю, культурою, адже кожен є господарем своєї поведінки та ставлення до іншого;

3) інформаційними – відсутністю достатньої кількості залучення засобів масової інформації до позитивного, правильного висвітлення життєвих ситуацій, поведінки людей, пріоритетів життя, духовних напрямів розвитку людей, адже наявна, насамперед, швидка нажива, відсутність популяризації пріоритетів щодо збереження навколишнього природного середовища, збереження життя та здоров'я сучасних і майбутніх поколінь; щодо здорових продуктів харчування, щодо прав та одночасно обов'язків громадян, показ по телебаченню мультфільмів, які мають виходити не о 00:00 год., в той час як у денний період ми спостерігаємо фільми про вбивства, зґвалтування, крадіжки, розбої, насильство і т.д., молодь дивиться, і з урахуванням їхнього організму, засвоює отриману інформацію;

4) освітньо-наукові – запровадження низки сучасних оновлених вимог, які не сприймаються громадянським суспільством чи є неможливими до виконання, що й сприяє обранню закордонних закладів освіти.

Зазначений перелік фактів, на наш погляд, є базовим, проте не вичерпним.

Доцільним є питання: яку саме роль на шляху здійснення органічного господарювання відіграватиме юридична освіта

у майбутній свідомості громадянина? Відповідь проста: зазначене господарювання, котре сьогодні є частиною екологічного напрямку розвитку, і, як відомо, саме воно є пріоритетним та першочерговим завданням відповідності до рішення Колегії Міністерства освіти і науки України «Про екологізацію вищої освіти України з метою підготовки фахівців для сталого розвитку» від 27 листопада 2015 року [14], актуальні вимоги, поставлені світовою спільнотою щодо підготовки фахівців для сталого розвитку, які містяться в документах Спеціального саміту ООН стосовно проблем сталого розвитку (вересень, 2015 року), запропонованих ЮНЕСКО Рамок дій «Освіта-2030» (листопад, 2015 року), добровільних зобов'язань України, визначених на конференції ООН зі сталого розвитку «Ріо+20» і внесених у реєстр ООН під назвою «Екологізація освіти: внесок України», Паризької угоди щодо змін клімату від 12 грудня 2015 року [15].

Безперечно, екологізація пов'язана з кожною сферою, кожним живим організмом і т.д., тобто екологія – це життя усього. Юридична освіта ж, спрямована на те, щоб визначити норми права, якими закріплюються правила поведінки. Іншими словами наші права та обов'язки – межі відповідальності. Оскільки євроінтеграційний процес України визначає уніфікацію та імплементацію правових положень до вітчизняного законодавства, він має бути знаним для громадян України, що досягається вивченням відповідних норм у вищих навчальних закладах юридичного спрямування. Ми переконані у тому, що вивчення прав та обов'язків – елемент формування свідомості громадянина. Тому під час вивчення навчальних дисциплін відповідного спрямування, студенти, аспіранти мають ознайомлюватися спочатку з базовими напрямками екології та екологізації, а потім вивчати безпосереднє нормативне регулювання. Така структурність надасть їм можливість не лише оволодівати відповідними нормами, а й обґрунтувати потребу такого засвоєння, завдяки початковим темам загального характеру. У своїй сукупності це й формує свідомість громадян. Проте такий напрям має стосуватися не лише юридично-профільованих вузів, а кожного навчального закладу. Окрім того, школи, гімназії, дитячі садочки, та й, загалом, чітко визначена державна політика на шляху такого покращення довкілля, збереження її природних ресурсів, забезпечить реалізацію прав та свобод громадян на безпечне навколишнє природне середовище, а отже будуть і наявні ресурси для здійснення органічного господарювання, у відповідності до обраного напрямку дослідження.

Зазначаючи про дослідження потреби втілення в Україні європейських вимог, було визначено пілотування, перевірку, аналіз тощо. Така позиція обґрунтована, адже стан освітніх закладів у Польщі, які зробили розподіл на три рівні шкіл, але наразі уже повертаються до колишньої системи [16], враженнях наших громадян, які здобували освіту в найпрестижнішому навчальному закладі світу – Оксфордському університеті [17] і повертаються в Україну визначають про переваги освітньої системи в Україні.

Висновки. Освіта, зокрема і юридична, у XXI столітті в Україні має досягнути нові підходи, зазнати нових звершень, виважених, обміркованих, а головне сприйнятих громадянським суспільством позицій щодо змін та удосконалення, а отже реформування. Нагальною є позиція щодо виїзду за кордон як студентів, так і науково-педагогічного складу, а отже втрати Україною громадських позицій та робочих ресурсів як теперішніх, так і майбутніх, оскільки за кордон від'їжджає

молодь та люди «робочого віку». Окрім того, проблемним є й факт від'їзду представників не лише наукової та освітньої площини, а й звичайних робочих професій, які не тільки самі там працюють на підвищення економічних показників відповідної країни, а й згодом забирають і свої сім'ї.

Кроками на шляху зміни ситуації, яка склалася, мають стати такі: нормативно-правове передбачення економічно-соціального захисту громадянина України; здійснення цієї реалізації через низку системних дій. Після досягнення економічної захищеності, виникнуть підстави й до зміни свідомості людини щодо захисту того місця, в якому вона мешкає. Люди думатимуть не про збагачення, а про збереження, відтворення, покращення світу, країни, а отже виникне можливість і до здійснення органічного господарювання, яке забезпечить здоров'я громадян своєї країни, окрім того, її експорт створить і вагомий заробіток.

Література:

1. Порєва В.О. До питання екологізації освіти в Україні як фактору екологічної свідомості. Секція № 7. URL: http://eco.com.ua/tom_2_s07_p_646_648.pdf (дата звернення: 09.02.2018).
2. Прищак М.Д. Етика відповідальності: дискурс еколого-комунікативних засад. Секція № 7. URL: http://eco.com.ua/tom_2_s07_p_646_648.pdf (дата звернення: 09.02.2018).
3. Мелаш В.Д., Гнатів О.В., Варениченко А.Б. Екологізація системи освіти майбутніх фахівців. Науковий вісник мелітопольського державного педагогічного університету. 2014. № 2 (13). С. 170–174.
4. Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є. Поняття «екологізації» в системі освіти. URL: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/2317/1/миколаїв.pdf> (дата звернення: 09.02.2018).
5. Рик С.М. Екологізація освіти: концепції і висновки міжнародної співпраці «Еко BRU». URL: <https://ecobruphdpu.webnode.com.ua/files/200000254-1c58c1d529/Екологізація%20освіти.pdf> (дата звернення: 09.02.2018).
6. Дубович І.А. Особливості та перспективи екологізації освіти та екологічного виховання населення в Україні. Науковий вісник. 2016. Вип. 16.5. С. 244–248.
7. Методологія в праві: монографія / І. Безклубний, І. Гриценко, М. Козюбра та ін.; за заг. ред. І. Безклубного. Серія «Про українське право». Київ: Грамота, 2017. 658 с.
8. Велика університетська хартія (Magna Charta Universitatum). URL: http://www.edupolicy.org.ua/files/Magna_Charta_Universitatum.pdf (дата звернення: 09.02.2018).
9. Про академічну свободу і автономію вищих навчальних закладів: Лімська декларація. URL: http://moodle2.chdu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=112&Itemid=82&lang=en (дата звернення: 09.02.2018).
10. Всесвітня декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 09.02.2018).
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права Ратифікація від 19.10.1973 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 09.02.2018).
12. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права Ратифікація від 19.10.1973 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 09.02.2018).
13. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти Редакція від 14.12.1960 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_174 (дата звернення: 09.02.2018).
14. Колегія МОН розглянула питання «Про екологізацію вищої освіти України з метою підготовки фахівців для сталого розвитку». URL: http://nltu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=843:-q-q&catid=13:2009-12-10-10-49-15&Itemid=244 (дата звернення: 09.02.2018).

15. Паризька угода Ратифікація від 14.07.2016 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_161 (дата звернення: 09.02.2018).
16. Дореформувалися: чому після 20 років освітніх реформ Польща повертається до старої школи? URL: <https://uk.etcetera.media/doreformuvalisya-chomu-pislya-20-rokiv-osvitnih-reform-polshha-povertayetsya-do-staroyi-shkoli.html> (дата звернення: 09.02.2018).
17. Наши в Оксфорде URL: https://lb.ua/world/2018/01/25/388009_oksforde.html (дата звернення: 09.02.2018).

Поддубная Д. С. Юридическое образование XXI века в Украине: проблемы формирования будущего сознания граждан на пути осуществления органического хозяйствования.

Аннотация. Статья посвящена анализу современного состояния юридического образования XXI века в Украине в рамках рассмотрения и констатации факта, что от его состояния и развития зависит формирование будущего сознания граждан при осуществлении органического хозяйствования, а также определению причинных фактов

системы образования и предоставлению предложений по ее совершенствованию.

Ключевые слова: юридическое образование, проблемы, факты, сознание граждан, органическое хозяйствования, система образования.

Piddubna D. Legal education of the XXI century in Ukraine: problems of formation of the future consciousness of citizens on the way of implementation of organic farming

Summary. The article is devoted to the analysis of the current state of legal education of the XXI century in Ukraine in the context of considering and establishing the fact that the formation of the future consciousness of citizens in the implementation of organic farming depends on its state and development, as well as on the identification of the causal facts of the education system and the provision of proposals for its improvement.

Key words: legal education, problems, facts, consciousness of citizens, organic farming, education system.